Stockholm
2026-11-09

Besöksrapport

Stockholms amfibieregemente Amf 1 – 261006

Pliktrådet

Enligt förordningen (2017:1249) utgör Pliktrådet det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspliktiga under grundutbildning. Pliktrådet består av fem värnpliktiga som väljs på den årliga Värnpliktskongressen. Pliktrådet företräder samtliga värnpliktiga och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del av Pliktrådets löpande verksamhet.

Rapporten

I rapporten redovisas de intryck som Pliktrådet fick vid besöket. Den belyser såväl brister och utmaningar som det som fungerar väl och annat som bidrar till positiv utveckling på förbandet. Genom detta uppmuntras andra förband att ta efter goda exempel och gemensamt arbeta för att utveckla verksamheten i enlighet med utbildningens mål och främja goda utbildningsförhållanden.

I rapporten beskrivs de delar som sticker ut i positiv eller negativ mening. Det som inte lyfts i rapporten fungerar utan anmärkning eller inte kommit Pliktrådet till känna. Pliktrådets huvudsakliga erfarenheter från besöket har kommunicerats till förbandet.

Pliktrådets besökare:
Malte Netterheim
Alice Nelin

Bakgrund

Stockholms amfibieregemente är förlagt på Haninge garnison strax utanför Stockholm. Förbandet är unikt eftersom det utbildar mot fyra olika krigsförband som tillhör både amfibie och flottan. Det innebär att en stor del av utbildningen och förbandsutbildning också sker i Karlskrona, Göteborg, på Muskö och till sjöss.

Utbildningsbataljonen har över 500 st värnpliktiga och bestod från början av 1. utbildningskompaniet och 2. utbildningskompaniet. När befattningsutbildningen börjar går de värnpliktiga med stridsbåtsbefattningar över till 4. båtutbildningskompaniet. I övrigt

utbildar 1. utbildningskompaniet mot amfibie och 2. utbildningskompaniet mot marinabasbataljon, marinstaben och 4. sjöstridsflottiljen. Det är även förbandets första utbildningsår med ett inryck under januari och i mars 2027 kommer förbandet att få sina första 15 månaders PB-värnpliktiga.

Sammanfattning

Pliktrådets sammantagna uppfattning av värnpliktsutbildningen på förbandet är att de värnpliktiga är nöjda med sin utbildning och att jargongen mellan de värnpliktiga och befälen är god. Förbandet har vidtagit åtgärder sedan tidigare år och Pliktrådet uppfattar många förbättringar. Pliktrådet finner dock att det finns problematik kopplad till otillåtna frihetsinskränkningar, posttjänst och arbetsmiljöproblem på vissa fartyg.

Medinflytandet på förbandet

Pliktrådets bedömning är att medinflytandet på förbandet överlag är fungerande. De värnpliktiga upplever att man genomför plutonens timme och kompaninämnder regelbundet och där vågar lyfta problem. De förtroendevalda hade vid Pliktrådets besök inte fått utbildning med hänvisning till att man hade inväntat en omorganisering av plutonerna och därför var det inte lönt att utbilda de förtroendevalda två gånger. Pliktrådet har förståelse för omständigheterna, men uppmanar förbandet att ge de förtroendevalda något material i väntan på utbildning, exempelvis en utskriven PowerPoint eller Pliktrådets förtroendepärm.

NVK-forumet upplevs som välfungerande och Pliktrådet ser positivt på att det genomförs regelbundet och under tjänstetid.

Om värnpliktiga på Muskö och SjöC Göteborg

2026 är det första året som värnpliktiga som går mot marinstaben gör huvuddelen av sin grundutbildning på Sjöcentralen Göteborg och Muskö, ungefär 6 månader. Dessa platser är inte vana vid att ha värnpliktiga under lång tid och därför kommer friktioner att uppstå. På grund av deras unika utbildningsmiljö har Pliktrådet beslutat om en egen sammanfattning för dessa två.

Informationen och beställningsprocessen måste förbättras. De värnpliktiga är beställda till Amf 1, vilket gör att de tas från Amf 1:s upptagningsområde under mönstring, trots att endast 20 procent av deras grundutbildning genomförs på Amf 1. Det är inte ett problem för

dem på Muskö, men det blir problematiskt för dem som gör majoriteten av sin grundutbildning i Göteborg. Beställande förband måste tillse att informera Plikt- och prövningsverket för att de ska kunna plikta in rätt personer kopplat till ”närhetsprincipen”. Vidare måste informationen förbättras. Det framgick inte i inskrivningsbeslutet att de värnpliktiga skulle befinna sig på Muskö eller i Göteborg under huvuddelen av sin grundutbildning. Plikt- och prövningsverket och förbandet är tvungna att uppfylla sina skyldigheter enligt 5 och 8 §§ *lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt*. Pliktrådet ser mycket allvarligt på denna brist.

Utbildningsinnehållet måste planeras för att skapa en meningsfull utbildning. De värnpliktiga i Göteborg upplever sin tid som otillfredsställande. Man skulle ha haft handledare som skulle fungera utvecklande och vara ett stöd, men de har fortfarande inte tilldelats samtliga och det har saknats en röd tråd och en utbildningsplan. De värnpliktiga upplever att de var väl förberedda efter befattningsutbildningen och att man inte utbildats särskilt mycket sedan ankomsten till Göteborg. De upplever att de är på plats som billig arbetskraft snarare än att bli utbildade för en krigsbefattning. De sitter och rullar tummarna medan de kollar på en datorskärm i sex månader. De pliktade genomför samma uppgifter som anställda, även skarpa, på samma schema med den enda skillnaden att man inte får lön. Om förbandet vill plikta in människor till befattningen krävs det att de har en planerad och meningsfull utbildning.

De värnpliktigas närmaste chefer saknar i regel utbildning för hantering av värnpliktiga. Många är civilanställda eller GSS/K och saknar därför den pedagogiska utbildning som ges på officersutbildningarna och den juridiska utbildning som brukar genomföras på Amf 1. Det är inte deras fel och förbandet måste stötta och ge förutsättningar för att de ska lyckas. De behöver rutiner för disciplinärenden samt veta vilka lagar och reglementen som finns att förhålla sig till. De värnpliktiga är väldigt nöjda med bemötandet och jargongen från de anställda.

Avslutningsvis vill Pliktrådet tacka för den goda kontakten med den tillmötesgående plutonchefen som ansvarar för de utspridda värnpliktiga.

Sammanfattande bedömning

Nedanstående avsnitt syftar till att ge en översiktlig bild av de iakttagelser som Pliktrådet gjorde under besöket. Här redovisas de områden som bedöms kräva omedelbara åtgärder, långsiktiga förbättringsinsatser samt särskilt goda exempel som identifierats vid förbandet.

Omedelbara åtgärder

1. Upphör med otillåtna frihetsinskränkningar samt tydliggör tjänstens slut.
2. Säkerställ ett värdigt bemötande från anställda soldater gentemot de värnpliktiga ombord på fartyg.
3. Avsluta exklusiv kvälls-, natt- och helgposttjänst.
4. Tillse att värnpliktiga utbildas i och får möjlighet till avvikelserapportering.
5. Upphör med vapenvård på liggunderlag.

Förbättringspunkter

6. Tillse att de värnpliktiga ges *mens-i-fält*-utbildning.
7. Säkerställ god levnadsmiljö i boendeutrymmen.
8. Säkerställ att de på båt/fartyg får tillräckligt med tid för att utöva medinflytande.
9. Anpassa tjänsten efter materielläget.

Positiva exempel

10. Tilldelning av underkläder till kvinnliga värnpliktiga.
11. Uppskattade fysiska informationsträffar.
12. God tilldelning av vecko- och stomscheman.
13. Välfungerande NVK-funktion.
14. God jargong mellan värnpliktiga och befäl.
15. Dokumentet åtgärdsplan under grundutbildning.

Fördjupad redovisning

Nedanstående avsnitt syftar till att ge en fördjupad förståelse av de punkter som redovisats i föregående kapitel.

Fördjupning: omedelbara åtgärder

1. Upphör med otillåtna frihetsinskränkningar samt tydliggör tjänstens slut.

De värnpliktiga upplever att man vid flera tillfällen fått uppgifter om att man inte får lov att lämna vid tjänstens slut. Exempelvis berättade två plutoner på olika kompanier att de uttryckligen inte får lov att lämna på tjänstefria kvällar, utan endast när ordern ”Höger-vänster-om” (HVO) getts – något som saknar juridisk grund. En av plutonerna berättade att

de först får lämna utan HVO på tjänstefria kvällar när övning Torleif är genomförd. En annan återkommande problematik som var utbredd på hela förbandet var att befäl gav uppgiften "läs SoldF till tapto" som ett sätt att försöka hålla de värnpliktiga kvar. Det förväntas att värnpliktiga har putsade kängor, städade logement och är inlästa i viss litteratur. Det är grunduppgifter. Uppgiften "självstudier till tapto" saknar såväl syfte som möjlighet till uppfyllelse. Den värnpliktige vet när den har packat sin stridspackning eller läst 14 sidor i en handbok. Men en generell order att läsa som kvällstjänst, som också saknar befäl på plats och uppföljning, är att se som ett svepskäl för att hålla de värnpliktiga inne och hindra deras återhämtning.

Pliktrådet kräver därför att förbandet tar sin myndighetsutövning på allvar och följer *förordningen (1995:649) om ledighet och fritid för totalförsvarspliktiga under tjänstgöring* samt tydliggör tjänstens slut och när de värnpliktiga får lämna samt följer sina egna rekommendationer och Försvarsmaktens reglementen om kvällstjänstgöring.

2. *Säkerställ ett värdigt bemötande från anställda soldater gentemot de värnpliktiga ombord på fartyg.*

De värnpliktiga som hade inryck i januari och har befunnit sig på 4. sjöstridsflottiljen sedan juni berättade om problem med bemötandet från heltidsanställda sjömän (GSS/K). Man berättade att de uttryckte sig nedvärderande och respektlöst. Bland annat har de uttryckt för de värnpliktiga att de är värdelösa. Anställda sjömän beordrar värnpliktiga att utföra deras jobbiga uppgifter åt dem medan de sätter sig och scrollar på mobiltelefonen. Man uttrycker att det är "värnpliktsgöra".

Det har även lyfts en incident när ett fartyg haft s.k. "lopp", en slags fest som hålls när fartyg varit ute på längre uppdrag. De värnpliktiga deltar inte på *loppen*, men i detta fall fick de städa efter de anställdas fest och dessutom var det en anställd som hade spytt ner sin säng och vägrat städa upp och ville att de värnpliktiga skulle göra det, som tur var gjordes inte detta.

Pliktrådet kräver att förbandet omedelbart säkerställer att värnpliktiga ombord på fartyg behandlas med grundläggande mänsklig respekt, att alkoholkonsumtionens konsekvenser inte vidrör värnpliktiga och att berörd personals beteende tillrättavisas.

3. *Avsluta exklusiv kvälls-, natt- och helgposttjänst.*

Förbandet har av olika legitima anledningar behov av att bedriva posttjänst vid kaj. Förbandet hänvisar till att *Sjöarbetstidsavtalet* inte ger dem någon annan möjlighet än att värnpliktiga behöver stå post vid kaj under kväll, natt och helg på grund av att anställda inte

ska nå upp i ett arbetstidstak. Den faktiska konsekvensen är att de värnpliktiga som befinner sig på 4. sjöstridsflottiljen upplever sig som gratis arbetskraft. Förbandet bör ha andra lösningar. Exempelvis behöver behovet av posttjänst kunna lösas när de värnpliktiga muckar i vecka 50. Dessutom går de värnpliktiga miste om kvälls- och helgåterhämtning. Även här har förbandet ansvaret för de värnpliktigas psykiska belastning.

Som en fortsättning på ovanstående punkt innebär posttjänsten att de värnpliktiga behöver stå post vid kajen när övrig besättning har *lopp* ombord. Därtill har de värnpliktiga posterna behövt hantera berusad personal. De värnpliktiga kommer enligt uppgift att fortsätta stå post vid kajen de näst sista veckan innan muck, trots att de inte längre är en del av besättningen och kommer att bedriva REMI-vård med övriga delar av det muckande förbandet.

Efter besöket kom det Pliktrådet till känna att flera värnpliktiga kommer avsluta sin befattningsutbildning tidigt för att åka tillbaka Berga och genomföra posttjänst när januari inrycket har muckat. Utöver det har de värnpliktigas informerats att vissa eventuellt inte kommer få julledighet för att istället bedriva posttjänst.

4. Tillse att värnpliktiga utbildas i och får möjlighet till avvikelserapportering.

Vid besöket saknade de värnpliktiga utbildning och förutsättningar för att kunna avvikelserapportera. Avvikelserapportering är av stor vikt för att på en övergripande nivå kunna identifiera försvarsmaktsgemensamma problemartiklar. Om inga avvikelser rapporteras kommer inte heller olyckor att kunna förhindras och bristfällig materiel kommer att fortsätta beställas.

5. Upphör med vapenvård på liggunderlag.

Samtliga plutoner vittnar om att de har genomfört vapenvård med CLP på liggunderlag. Detta är djupt problematiskt och får inte genomföras enligt gällande bestämmelser. Hantering av CLP kräver skyddsutrustning och god ventilation eftersom långvarig exponering på hud och inandning av ångor är skadliga. Vapenvård på liggunderlag blir problematiskt eftersom oljan absorberas och de värnpliktiga sedan sover på liggunderlagen utan skyddsutrustning och kan utsättas för ångorna. Andra förband använder till exempel en överdragen sopsäck. Förbandet har ansvaret för att detta upphör omedelbart.

Fördjupning: förbättringspunkter

6. *Tillse att de värnpliktiga ges mens-i-fält-utbildning.*

Utbildning om hygien och hur man hanterar mens i fältförhållanden bör ges till åtminstone alla kvinnor före eller i samband med första fältveckan. Endast tre plutoner på förbandet har haft utbildning och en av dessa hade utbildning efter första fältveckan. Pliktrådet uppmanar förbandet att hålla *mens-i-fält*-utbildningen med samtliga värnpliktiga och åtminstone alla kvinnliga värnpliktiga.

7. *Säkerställ god levnadsmiljö i boendeutrymmen.*

De värnpliktiga på 1. utbildningskompaniet upplever att de har dåligt avlopp i sin kasern med återkommande stopp som följd. De menar även att det finns mögel i taket som är anmält sedan förra kullen. Förbandet förklarade att de också ser problematiken, men att Fortifikationsverket inte anser att det är hälsofarligt. Pliktrådet uppmanar förbandet att föra en fortsatt dialog om uppföljning med Fortifikationsverket.

8. *Säkerställ att värnpliktiga på båt/fartyg får tillräckligt med tid för att utöva medinflytande.*

Ombord har de värnpliktiga sektionens timme som ersättning för plutonens timme. De värnpliktiga upplever att den ofta glöms bort eller systematiskt får cirka 20 minuter. Pliktrådet anser att de värnpliktiga bör få tid och möjlighet att utöva medinflytande på lägsta nivå i enlighet med gällande bestämmelser samt för att kunna lösa grundläggande problem.

9. *Anpassa tjänsten efter materiellläget.*

Vid inrycket i januari fanns brist på framför allt stridssäckar. Det gjorde att de värnpliktiga fick använda sina bärsäckar som ryggsäckar i fält. De skulle bära ordinarie utrustning på ryggen med en väska som inte är avsedd för att bära tungt och långt med. Den saknar bland annat avbärarbälte. De värnpliktiga menade att situationen lett till flertalet belastningsskador tidigt i utbildning. Pliktrådet uppmanar förbandet att vid denna eller liknande situationer att anpassa tjänsten för att ingen värnpliktig ska behöva skadas.

Fördjupning: positiva exempel

10. Tilldelning av underkläder till kvinnliga värnpliktiga.

Underklädesproblematiken för kvinnor är välkänd och väldokumenterad i Försvarsmakten. Därför ser Pliktrådet positivt på att förbandet skapat möjlighet för kvinnor att välja fritt mellan kort och lång trosmodell. Dessutom vill Pliktrådet sprida förbandets lösning med BH som ett gott exempel. De värnpliktiga fick i samband med inryck prova en kollektion av civila sportbh:ar som sedan beställdes in. Dessutom kan fortfarande bidrag för BH ges om inget i kollektionen passar den enskilde.

11. Uppskattade fysiska informationsträffar.

Förbandet har haft och planerar att fortsätta med fysiska informationsträffar, något som Pliktrådet ser väldigt positivt på. Fysiska informationsträffar sänker stressnivån vid inryck och kan vara ett sätt att mentalt och fysiskt förbereda de värnpliktiga för tjänstgöring. Många värnpliktiga upplevde dock information inför informationsträffen som svårhittad och oklar, vilket gjorde att man inte anmälde sig då man inte förstod att möjligheten fanns. En tydligare inbjudan skulle kunna ge högre deltagande. Pliktrådet uppmanar förbandet att fortsätta med informationsträffarna.

12. God tilldelning av vecko- och stomscheman.

De värnpliktiga upplevde att schemadelgivningen fungerade väl och uppmärksammade att de tyckte befälen lade mycket energi på att scheman skulle tilldelas i tid. De värnpliktiga på fartyg önskade ett schema som sträcker sig längre än två veckor fram för att kunna planera sin fritid. Pliktrådet uppmanar förbandet att fortsätta med god schemadelgivning.

13. Välfungerande NVK-funktion.

De kvinnliga värnpliktiga upplevde att Nätverket Värnpliktiga Kvinnor var välfungerande med en engagerad ansvarig, lyhörda befäl och möten under tjänstetid. Det bör övervägas om kvinnorna på SjöC i Göteborg i stället kan beredas möjlighet att delta på NVK-möten på Göteborgs garnison mot bakgrund av den långa resvägen.

14. Jargong mellan befäl och värnpliktiga upplevs god.

Enligt ovanstående punkter finns problematik kopplad till jargong mellan anställda sjömän och värnpliktiga. Dock upplever alla en god eller mycket god jargong med utbildningsbefälen. De värnpliktiga var noga med att påtala hur uppskattade deras befäl var. Pliktrådet noterar att förbandet lyckats bygga en sund kultur i befälslagen.

15. Dokumentet åtgärdsplan under grundutbildning.

Utbildningsbataljonen har tagit fram ett dokument som stöd till trupputbildande befäl kopplat till vanliga händelser under grundutbildningen och hur dessa bör hanteras. Pliktrådet tycker att denna åtgärdsplan är ett bra sätt att likrikta konsekvenser och tillse att inga utomrättsliga metoder tillgrips. I dokumentet har även tydliggjorts hur fysiska och kollektiva bestraffningar inte får förekomma och hur man som befäl ska tänka i stället. Pliktrådet är positiva till denna åtgärdsplan och kommer att sprida den som ett gott exempel till andra förband.

Avslutning

Pliktrådet tackar för ett gott bemötande och den ärliga lägesbild som förbandet har gett. Pliktrådet uppfattar förbandet som samarbetsvilligt och mån om både medinflytande och lösningar på kulturella problem. Vid nästa besök kommer Pliktrådet särskilt att följa upp utvecklingen av arbetsmiljön på fartygen.

Malte Netterheim

malte.netterheim@pliktradet.se

076-164 75 17